

Fåglar i fokus för rikare natur!

Med både fåglar och människor i fokus jobbar vi för en rikare natur. Foto: Linus Hedh

SOF:s verksamhet 2014

- Östersjön – arbetet för fågellivet utökas
- Fortsatt arbete för jordbrukslandskapets fåglar
- Skogesprojektet SAMSKOG avslutat med gott resultat
- Vinterfåglar Inpå Knuten – engagemanget ökar stadigt
- Omfattande volontärsatser för att sprida fågelintresset
- Svenska namn på alla världens fåglar
- Nytt medlemsrekord – 16 598 medlemmar
- Fortsatt stark ekonomisk ställning

Sveriges
Ornitologiska
Förening

Översikt

Sveriges Ornitologiska Förenings 70:e verksamhetsår innebar en fortsatt utveckling av föreningens utåtriktade verksamhet, och medlemstalet nådde än en gång rekordnivåer. Den snabba medlemsutveckling som vi upplevt de senaste åren ser emellertid ut att ha mattats av. Årets ökning blev relativt blygsam.

Föreningens årsmöte hölls i Kalmar den 25–27 april, med Östra Smålands Ornitologiska Förening som medarrangör. Ola Bondesson, Rolf Gustafsson och Per-Erik Larsson lämnade styrelsen efter flera års arbete. Nyvalda till styrelsen blev Lotta Berg, Axvall, Karin Forsell, Svärtinge och Linus Hedh, Lund. Därmed är fem av styrelsens tolv medlemmar kvinnor. Vid årsmötet presenterades en ny logotyp för föreningen. Naturvård i skogsbruket diskuterades tämligen ingående på mötet. Dels har förutsättningarna för skogsbruk förändrats genom att skogsvårdslagen anpassats bättre efter EU:s direktiv, dels togs arbetet med FSC åter upp. Årsmötet beslutade även om att en ny typ av inventeringar ska ersätta riksinventeringarna. Den nya inventeringen ska täcka våtmarker och utföras i samarbete med Svensk Fågeltaxering. Vid årsmötet utdelades SOF:s förtjänstplakett till Ola Bondesson.

Arbetet med Östersjöns fågelliv har ytterligare utökats under året. Tidigare påbörjade studier av skräntärnor, trutar och måsar har fortsatt, något som sker i samarbete med forskare vid Lunds Universitet.

Inom jordbruksområdet har arbetet med rädda sånglärkan och projektet "Fågelskådare och lantbrukare i samarbete" fortsatt. Arbetet med ortolansparv har intensifierats med flera studier och även omfattat ett seminarium på Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien i december.

Projektet SAMSKOG avslutades under våren 2014 med en slutrapport. Inom FSC (Forest Stewardship Council) pågår processen för revision av standarden och föreningen har flera personer engagerade i detta arbete. Tillsammans med Världsnat

turfonden WWF har föreningen tryckt på för att få till skärpningar av regelsystemet. Det pågår även en dialog kring FSC med några regionalföreningar.

På det internationella planet fortsätter vårt engagemang i BirdLife International. I Europaarbetet är vi engagerade i två arbetsgrupper och har deltagit i ett flertal möten och seminarier. Vi fortsätter också vårt stöd till arbetet för skydd av flyttfåglar i såväl Afrika som i Medelhavsområdet.

Det viktigaste enskilda evenemanget i föreningens utåtriktade verksamhet är "Vinterfåglar Inpå Knuten", räkningen vid landets fågelmatningar som genomfördes för nionde gången. Gensvaret var stort, med rapporter från cirka 18 300 fågelmatningar. Evenemanget engagerar många, såväl medlemmar som allmänhet, och den mediala uppmärksamheten fortsätter att växa.

I ett samarbete med två lokalföreningar bemannades, liksom föregående år, Trandansen vid Hornborgasjön under ett par veckor med volontärer som visade besökare på tranorna och svarade på frågor. Fler än 100 000 människor besöker platsen under de hektiska veckorna.

Falsterbo Bird Show genomfördes i samarbete med Skånes Ornitologiska Förening och Vellinge kommun. Omfattningen var något större än året före. Under mässan utdelade vi tillsammans med kikarföretaget Focus Nordic utmärkelserna *Årets Fågelskådare* och *Silvertärna*. Årets Silvertärna blev Eva Stenvång Lindqvist, bland annat för sitt engagemang inom det kvinnliga nätverket Rapphönan och som författare till böckerna *Börja skåda fågel* och *Fåglarnas trädgård*. Till Årets Fågelskådare utnämndes Christopher Magnusson från Falköping, bland annat för sitt engagemang både vid Hornborgasjöns fältstation och Ottenby fågelstation.

Forskning och fältstudier

Under året delades forskningsstipendier ut bland annat för studier av större strandpipare och toppskarvens etablering i Sverige.

Vid Falsterbo Bird Show blev Eva Stenvång Lindqvist och Christopher Magnusson belönade. FOTO: P-G BENTZ/STURNUS.SE

En ny typ av våtmarksinventeringar provades 2014 och kommer att introduceras 2015. FOTO: ANDERS WIRDHEIM

Naturvårdsverket presenterade under början av året en uppdaterad förvaltningsplan för skarv. Föreningen har medverkat med underlag och har tidigare haft i uppdrag av Naturvårdsverket att genomföra nationella inventeringar av skarv såväl under häckningstid (2012) som vintertid (januari 2013). Den nya förvaltningsplanen har förbättrats jämfört med den tidigare versionen och bland annat tagit fasta på ökad tydlighet gällande tillståndsgivning vid skydds jakt, något som föreningen länge efterfrågat.

Årsmötet 2013 beslutade att det skulle utredas om vi ska fortsätta med riksinventeringar. Den utredning som gjordes förslög att riksinventeringarna skulle läggas ned och att det istället satsas på en ny typ av inventeringar som passar ihop med de inventeringar som Svensk Fågeltaxering i Lund har som grund i sina analyser. Den nya inventeringen ska täcka sjöar och våtmarker. Under 2014 genomfördes ett knappt tiotal «rutter» som ett test. De åsikter som framförts från inventerare har beaktats, och inför lanseringen 2015 har inventeringen till viss del omformats. Denna inventering kräver inte samma specialistkunskaper som vissa andra inventeringar, exempelvis i skog. Vårt syfte med inventeringen är att täcka in ett biotopområde som inte täcks av de inventeringar som ingår i Svensk Fågeltaxering. Den nya inventeringen blir förhoppningsvis även en väg att nå nya inventerare. Genom denna nya inventeringsform kan vi förhoppningsvis öka antalet inventerare, vilket på sikt kan bidra till kunskapen om hur det går för Sveriges häckande fåglar.

Projekt *Hotade fåglar i Östersjön* fortsatte under 2014. Samarbetet med forskare vid Lunds Universitet (Susanne Åkesson, Centre for Animal Movement Research, CANMove) har fortsatt i Björns skärgård i norra Uppland. Projektet studerar främst skräntärna men även andra måsfåglar så som silltrut, havstrut, gråtrut och fiskmås. Fåglarnas rörelser följs genom att de märks

med GPS-loggar. Detta har möjliggjort mycket ingående studier av var fåglarna rör sig. I skräntärnornas fall har även viktig information om var de fiskar kunnat inhämtas. Vår regionalförening i Uppland har en aktiv roll gällande planering och fältarbeten. I maj/juni försågs sju skräntärnor, sex silltrutar, två havstrutar, åtta gråtrutar och tre fiskmåsar med GPS-loggar. Webbkameror placerades i kolonin för att kunna studera aktiviteten och betydelsen av exempelvis predation. Under 2014 skedde ingen predation i skräntärnekolonin under perioden med ägg eller ungar. Tillsammans ger dessa tekniker högupplöst information om var tärnorna uppehåller sig och om deras aktiviteter under ett helt år. Årets resultat bekräftade det som visat sig under 2013, nämligen att fåglarna främst använder ett fåtal områden för födosök. Även de nya fåglar som fått GPS-loggar använde samma lokaler som de med GPS-loggar gjort året före. Resultaten är viktiga och kan bland annat ligga till grund för krav på ökad hänsyn och skydd av dessa områden. Studierna av skräntärnorna och trutarna har varit möjliga tack vare generösa bidrag från WWF, Lindbergs stiftelse och Alvins fond.

Under 2014 arbetades det intensivt med forskningsfrågor kring jaktfalk, ripor och deras miljö. I februari hölls en internationell workshop i Boise, USA, anordnad av *The Peregrine Fund – World Center for Birds of Prey*, och i oktober arrangerades en workshop på Island där föreningen deltog. Syftet med denna var bland annat att samordna inventeringsmetodik och stärka samarbetet om jaktfalk mellan de nordiska länderna. Förutom inventeringsmetodik, behandlades genetik, miljögifter och parasiter som påverkar jaktfalkarna, samt klimatförändringars påverkan på den arktiska miljön som helhet.

Årets fältarbete inom Jämtlands- och Härjedalsfjällen var också ambitiöst då 61 jaktfalkterritorier kontrollerades. Inventeringarna genomfördes i ett samarbete mellan länsstyrelsen i Jämtlands

Vitkindade gäss vid Ottenby. FOTO: MAGNUS HELLSTRÖM

län och Projekt Jaktfalk. I flera tidigare pålitliga revir saknades jaktfalk, vilket är oroande. Av 61 territorier var 17 besatta. Tolv par lyckades med häckningen och producerade sammanlagt 32 ungar inom länet, vilket ger ett snitt på 2,7 ungar per lyckad häckning och 1,9 per besatt revir. Alvins fond finansierade inventeringarna inom Projekt Jaktfalk.

SOF:s raritetskommitté behandlade under året 183 rapporter varav 83 procent godkändes för publicering eller bordlades för vidare utredning. Bland större arbeten med omgranskningar kan nämnas vitvingad trut av rasen *kumlieni*, tallspurv (inte avslutad) och rödstrupig sångare (inte avslutad) och fynd av sträckande honor av vitnackad svärta (inte avslutad). Ett knivigt arbete med att uppdatera listan över påträffade taxa i landet pågår. Under året avslutades ett omfattande arbete med att digitalisera det gamla rapportarkivet. Arbetet med att skanna blanketter från 52 pärmar, foton från tioalet bälgmappar, VHS-band och kassettband utförs arvoderat av Karin Persson (Skånes Ornitologiska Förening). Under året påbörjades även planering inför en gemensam resa till Beidahe i Kina, i september 2015.

För tolfte året svarade *Nationella rapportkommittén (Nrk)* för den årliga fågelrapporten i *Fågelåret*. För 2013 redovisas där läget i Sverige för 196 arter/raser samt tio hybrider. Kommittén samarbetar med landets regionala rapportkommittéer (rrk) för att sammanställa rapporten. I rapporten följs trender i fågellivet liksom arter med stort naturvårdsintresse. I kommitténs ansvar ligger även ett allt större antal rariteter som Rk överlätit till rrk att behandla. Sedan några år publicerar Nrk och Rk en gemensam rapport. All data som ingår i rapporten är kvalitetssäkrade, tillgängliga och sökbara på Artportalen. Sedan starten av Nrk har Thomas Strid ansvarat för kommitténs arbete, men Thomas har nu bestämt sig för att tacka för sig och lämna över ansvaret.

Taxonomikommittén (Tk) jobbade under våren med den fortlöpande bevakningen av publicerad forskning om taxonomi och systematik. I nummer 2/2014 av *Vår Fågelvärld* publicerades Tk:s rapport nummer 5, där bland annat nordsångare, rödstrupig

sångare och isabellatörnskata delades upp i flera arter. Arbetet har efterhand blivit så omfattande att Tk nödgats skära ner det direkta bevakningsområdet, där Tk genomför taxonomibeslut, från Holarktis till Tk:s definition av Västpalearktis. Det innebär att Nordamerika och Ostasien utgår, medan hela Arabiska halvön och hela Iran ingår. Detta publicerades i en rapport i *Vår Fågelvärld* nummer 3/2014. I denna rapport görs också en noggrann genomgång av de ledande världslistorna för fåglar och en rekommendation av världslista, vilket varit ett önskemål särskilt från AviFauna. Den av Tk rekommenderade världslistan, att följa utanför VP, är IOC:s lista.

Under våren hjälpte också Tk till med att uppdatera Rk:s *Förteckning över Sveriges fågeltaxa* (dvs. alla bestämda arter och underarter). Lars Svensson slutade i Tk i början av året, efter lång och trogen tjänst. I september slutade även Björn Anderson. Markus Lagerqvist och Erling Jirle utsågs att slutföra arbetet med Namnlistan (den officiella listan över svenska namn på alla världens fågelarter), som Tk fick på remiss för sju år sedan. Eftersom den innehåller 11 709 arter har Tk inte tidigare haft tid och ork att gå igenom den art för art i detalj. Från september och in på 2015 jobbades det oerhört intensivt på listan av de två. Planen var att få listan klar i samband med publiceringen av nummer 1/2015 av *Vår Fågelvärld*, där listan ska presenteras (Rapport 7). Tk deltog också i samarbetet med den europeiska taxonomikommittén, där en rapport slutfördes i december; AERC TAC taxonomic recommendations 2014. Tk består nu av Erling Jirle (sammankallande), Johan Fromholtz, Markus Lagerqvist och Tommy Tyrberg.

Ottenby fågelstation

Verksamhetens grundpelare – ringmärkning, uppdragsforskning, inventeringar och det utåtriktade arbetet mot besökande turister och fågelskådare – dominerade arbetsuppgifterna under året. Totalt märktes 26 865 fåglar, varav 23 481 fångades inom ramen för den standardiserade verksamheten i stationsträdgår-

den, vilket är inte mindre än 59 procent över medelvärdet. Våren var tämligen normal i de flesta avseenden medan hösten var extremt fågelrik. Bara under oktober månad ringmärktes fler än 12 000 fåglar. Det var i första hand ett resultat av rekorduppträdandet av kungsfåglar (8 528 märkta). Mer talrika än vanligt under hösten var också exempelvis trädkryp (229) och gärdsmyg (616).

Revirkarteringar skedde i provrutan i Mellersta lunden för 43:e året i rad, en inventering gällande kläckningsframgången hos rödbena och tofsvipa genomfördes liksom såväl standardrutten i Grönhögen som de regelbundna räkningarna av rastande vadare i Sandviksområdet. Fågelstationen ansvarade också för uppföljningsarbeten inom ett projekt där gröNFLäckig padda återintroducerats i Ottenbyområdet. Uppdraget är en del i projektet LIFE-BaltCoast "Rehabilitation of the Baltic Coastal Lagoon Habitat Complex", och koordineras från Länsstyrelsen i Kalmar län.

Bland 2014 års forskningsprojekt kan nämnas ljuslogger-studier (höksångare, tornseglare, hussvala, större strandpipare, nattskär), flera parallella influensastudier, insamling av vingtefoton för ett större antal arter, orienteringsförsök på lövsångare och provtagning gällande antibiotikaresistens hos blåhakar. Under andra halvan av året påbörjades dessutom byggandet av en öppen och digital guide för ålders- och könsbestämning på stationens webbsida, under namnet Ringers' DigiGuide. Guiden ska lanseras före säsongsstarten 2015.

Gällande utlandsverksamheten kan nämnas att den formella delen av utbytesprojektet i Kina är avslutad, och under året påbörjades produktionen av en kinesisk ringmärkningsguide i bokform.

I augusti hölls en ringmärkningskurs för tolv mycket nöjda deltagande. Antalet guidade besökare uppgick till 2 493.

Fågelstationens byggnader är i stort behov av renovering, främst gällande fönsterpartierna som tagit rejält med stryk av

salt och fukt och måste bytas ut i sin helhet. Arbetet med upp- rustningen kommer att bli resurskrävande under kommande år.

Nationellt fågelskyddsarbete

Föreningen får årligen mottaga ett stort antal remisser, varav vi besvarar ett urval med hög relevans. En remiss handlade om skydd av områden med nyskapade biotoper. Vi instämde med förslaget och anser att vissa justeringar kan vara motiverade, utan att tillstånd krävs, för att inte försvåra tillkomsten av nya områden.

I en arbetsgrupp under ledning av Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket medverkar föreningen i en analys av funktionaliteten i Skogsvårdslagen 30 §. Frågan handlar om hänsynen vid skogsbruk är tillräcklig idag i förhållande till kraven i Artskyddsförordningen, EU:s Fågeldirektiv och Art- och Habitatdirektiv. Vi anser att hänsynen idag har uppenbara brister och att detta framför allt beror på icke fungerande införlivning av gällande lagstiftning. Det finns också behov att skapa ökad tydlighet för skogsbruket genom att ta fram artvisa vägledning som mer precist anger vad som ska vara tillåtet i skogsbruket utan att olika arters bevarandestatus äventyras.

I ett annat fall där artskyddsförordningen står i centrum och som gäller ett stort alpin- och golfprojekt i Skovdalen, Jämtlands län har föreningen aktivt arbetat tillsammans med regionalföreningen i länet samt Kungsörns Sverige. När frågan under året skulle prövas i Mark- och Miljööverdomstolen skrev vi bland annat: "En mycket osäker framtid för en stor alpinanläggning kan inte utgöra ett så påtagligt allmänintresse att anläggningen ska ges dispens från artskyddsförordningen." I början av 2015 kom domstolens utslag: Det blev nej till exploatering.

Föreningen har sedan 2010 haft en tjänsteman anställd på 20 procent för att hantera vindkraftsfrågor. Tjänsten går i första hand ut på att föra föreningens talan gentemot myndigheter och exploatörer samt kommunicera densamma gentemot

Ungfåglar av fyra olika småvadare ringmärkta vid Ottenby fågelstation. FOTO: OTTENBY FÅGELSTATION

Resultatet av skogsprojektet SAMSKOG blev mycket gott.

FOTO: ANDERS WIRDHEIM

medlemmar, allmänhet och media. Det mest konkreta är att författa skrivelser som respons till planer på att uppföra vindkraftverk på platser där föreningen anser att det skulle medföra stor skada för fågellivet. I första skedet gäller det samrådssvar till exploatörer, därefter synpunkter till kommunernas bygg- och miljönämnder alternativt länsstyrelsernas respektive miljöprövningsdelegationer (beroende på vindkraftparkens storlek). Därefter blir det fråga om överklaganden hos mark- och miljödomstolar och slutligen Mark- och miljööverdomstolen. Under 2014 författades 35 sådana skrivelser till olika instanser. Flera uppmärksammade domstolsärenden gick glädjande nog föreningens väg.

Föreningen försöker också jobba förebyggande genom att förbättra vindkraftprocessen på olika sätt. Detta sker bland annat genom att vi försöker nå ut med vår policy och rekommendationer, men också genom att söka samarbete med andra aktörer. Under 2014 har diskussioner förts med såväl Naturvårdsverket som det statligt ägda Vattenfall för att försöka ta fram gemensamma riktlinjer för vilka inventeringar som ska genomföras innan beslut fattas om uppförande av vindkraftverk samt vilka skyddszoner som bör gälla för en del andra arter än exempelvis örnar.

Projektet SAMSKOG, ett samarbete med mindre skogsägare kring innovativt skogsbruk, avslutades under våren. Under projektet har 29 mellanstora skogsfastigheter med mellan 30 och 400 hektar skog inventerats. Inriktningen har varit att söka efter 30 skogsarter, främst stannfåglar som mesar och hackspettar.

Resultatet bedöms som mycket gott. En uppskattad dialog mellan skogsägare och fågelskådare har utvecklats i tio landskap. Modellen med inventering, dokumentation och rådgivning med åtgärdsförslag har fungerat. Fåglar har visat sig vara en tacksam

dörröppnare som gör det lätt för skogsägare att förstå konkreta naturvårdande skogsbruksåtgärder såväl som hela ekologiska sammanhang.

I projektet har en slutrapport, två faktablad och en åtgärds-katalog tagits fram. Materialet finns att hämta på hemsidan.

Föreningens engagemang i FSC har under året varit omfattande. Revision av standarden dominerar arbetet där föreningen har höga förväntningar på förbättringar. Ökad andel skyddad mark, förstärkt hänsyn i kantzoner och stopp för skogsbruksåtgärder under fåglars mest intensiva häckningstid är exempel på områden som SOF driver.

Kalhyggesfria skogsbruksmetoder är ytterligare en fråga som föreningen försöker driva. Föreningens krav på forskning inom området har ännu inte lett till resultat. Däremot har FSC:s styrelse, på förslag från föreningen, beslutat ta fram en katalog över de försök som pågår i landet.

FSC:s dialogprojekt, med SOF som utförare, har regelbundna kontakter med sju regionalföreningar. Tre av regionalföreningarna har eller ska genomföra en skogsexkursion med företrädare för skogsbruket. Dialogen har uppskattats därför att den samlar föreningens syn på olika skogsfrågor.

Ett av föreningens större projekt är *Fågelskådare och lantbrukare i samarbete*. Syftet med projektet är att identifiera existerande och utveckla nya naturvårdande åtgärder med hög acceptans hos markägare som effektiviserar miljömålsarbetet. Under året lämnades en slutrapport för projektperioden 2007–2014 till Jordbruksverket. Projektet genomfördes på sammanlagt 295 gårdar, där över 400 markägare och fågelskådare har varit engagerade. Lantbrukarna medverkade i hög grad till rekommenderade åtgärder vilka utfördes på sammanlagt 60 procent av projektgårdarna. En intressant faktor var att lantbrukarna föredrog åtgärder som ej var stödberättigade. Dessa utfördes dock endast i begränsad omfattning. Lantbrukare som utförde stödberättigade åtgärder före projektstart visade en större benägenhet att utföra mer omfattande ej stödberättigade åtgärder mellan första och andra rådgivningsbesöket. Detta resultat är intressant och betydelsefullt för framtida fortsatta åtgärder eftersom det i hög grad påverkar utfallet. Exempelvis startade föreningen i samverkan med lantbrukare projektet "Rädda sånglärkan" som nu sprider sig över landet. Antalet anlagda lärkrutor ökade från 1 750 år 2013 till 2 400 år 2014. Samtal har inletts med ett stort företag angående sponsring och storskalig implementering av lärkrutor hos leverantörer. En mer omfattande utvärdering av lärkrutornas effekter på den biologiska mångfalden genomförs i samverkan med forskare på Sveriges Lantbruksuniversitet. *Projekt Ortolansparv* är ytterligare ett exempel på hur samarbetet med myndigheter och markägare kan leda till en ökad dialog, mera forskning och långsiktiga insatser för hotade arter i jordbrukslandskapet. Habitatstudier har genomförts vid Kvismaren i syfte att följa upp effekter av osädda partier och användning av växtskyddsmedel på ortolansparvens etablering och häckningsframgång.

Den 2 december 2014 hölls i Stockholm i ortolanprojektets regi ett nordiskt seminarium om ortolansparv. Seminariet var välbesökt (45 personer) och så gott som all tillgänglig kunskap om ortolansparven kunde ventileras. Det framkom bland annat att ortolansparven minskar starkt i hela sitt nordiska utbredningsområde, inklusive norra Sverige. Populationen har gått ner i Sverige från ca 6 300 par 2008 till ca 4 000 par 2013 (Svensk Fågeltaxering). Det är en oroande snabb nedgång. En positiv nyhet är att ett par ortolansparvar lockades att häcka vid Angarnsjöängen med hjälp av playback på bandspelare i ett om-

råde där arten varit utgången under ett decennium. Vidare är artens övervintringsområde i Västafrika numera känt tack vare projektets studier med ljusloggar. Vinterkvarteret är ett höglänt savannområde i sydvästra Mali och norra Guinea. Flyttningen passerar med stor sannolikhet fångstområdet i Frankrike. Redovisning kommer i *Ornis Svecica* under 2015.

Inför årets båda val, till EU-parlamentet i maj och det svenska valet i september, skickades enkäter ut till landets politiska partier. Med något enstaka undantag var svarsfrekvensen hög och resultatet av enkäterna publicerades på föreningens hemsida www.birdlife.se.

Föreningen deltar i styrelsen för Svensk Våtmarksfond. Det är en stiftelse som bildades 1995. I fonden samarbetar vi med Svenska Jägarförbundet, Lantbrukarnas Riksförbund och WWF. Under 2014 har fonden lämnat bidrag till restaurering av en våtmark, Attsjö utanför Växjö samt gett bidrag till *Projekt Stork*, *Projekt Fjällgås* och en inventering av häckande sädgäss. Hans von Essen är ny generalsekreterare för fonden. Nytt för året var att fonden och dess expertråd hade ett lunch-till-lunchmöte vid Kvismaren och Oset i Närke. Syftet var att studera och inspireras av goda exempel på våtmarksrestaureringar. Vid Kvismaren guidades fondens styrelse och expertråd av kommunbiolog Mats Rosenberg som också är arkitekten bakom dessa restaureringar.

Ett samarbete under arbetsnamnet *Bisam* mellan Sveriges Ornitologiska Förening, Sveriges Mykologiska Förening, Sveriges Entomologiska Förening och Svenska Botaniska Föreningen inleddes i december. Syftet var att se på möjligheterna att samarbeta för att kunna driva gemensamma frågor gällande artkunskap, biologisk mångfald, natur och miljö, samt belysa och stärka föreningarnas roll i naturvårdssverige. I Norge har en motsvarande organisation, SABIMA, funnits sedan 1996. Mötet blev mycket positivt. Bland annat ska vi arrangera en gemensam konferens om våtmarker nästa höst och driva några angelägna frågor kring rapportering och validering av observationer i Artportalen.

I december arrangerade vi tillsammans med Naturskyddsföreningen och Rovdjursföreningen en konferens för den ideella naturvårdens representanter i de länsvisa viltförvaltningsdelegationerna. Dessa fungerar inte som avsett idag eftersom de helt domineras av jaktintressen. Vid konferensen beslöts att tillsända regeringen en skrivelse med krav om både en utvärdering av delegationernas arbete och ett nytt regelverk för dem.

Internationellt fågelskydd

Likt tidigare år medverkade föreningen i två arbetsgrupper inom BirdLife International. Båda arbetsgrupperna *Birds and Habitat Directive Task force* och *Marine Task Force* omfattar europeiskt samarbete och kopplar framför allt till EU:s lagstiftning. Partnerorganisationerna, inklusive vår förening, är viktiga länkar i detta arbete både genom informationsutbyte och som stöd. Av flera viktiga områden som hanterades under året kan nämnas följande: EU inledde en planerad utvärdering av EU:s Fågeldirektiv och Art- och Habitdirektiv. Båda direktiven är av central betydelse för artskyddet och områdesskyddet i Europa. BirdLife bevakar detta arbete ingående, och arbetet kommer att pågå under ett par år. Ett samarbete är inlett mellan oss, WWF och Naturskyddsföreningen för att arbeta fram en gemensam nationell strategi och agerande. Viktigt är bland annat att verka i den politiska debatt som pågår kring direktiven, med krav från flera håll att försvaga art- och områdesskyddet. Direktiven är nödvändiga inte minst för att klara uppsatta, och gemensamt godtagna, internationella mål om bevarande biologisk mångfald.

Ortolansparv. FOTO: BJÖRN MALMHAGEN

Under året tillsattes nya EU-kommisionärer, och maltesen Karmenu Vella gavs ansvar för miljö, fiske och maritima frågor. Detta har väckt oro och BirdLife har i flera sammanhang agerat och varnat för försämringar på miljöområdet.

BirdLife arbetar på uppdrag av EU-kommissionen med att ta fram en ny rödlista över Europas hotade arter. Det blir ett viktigt underlag för att beskriva tillståndet för Europas fåglar och utgör även en del av en kommande delrapport om läget inför EU:s 2020-mål.

Under hösten engagerade vi oss i det påbörjade EU-arbetet "No Net Loss". Arbetet kopplar till hur fortsatta förluster av biologisk mångfald och livsmiljöer ska hindras i de områden som inte omfattas av Natura 2000-systemet. En stor utmaning, men samtidigt en lovande punkt, är hur man ska utforma ett fungerande system för kompensationer för de områden som trots allt påverkas av mänskliga aktiviteter.

En ny EU-lagstiftning har tillkommit i syfte att motverka invasiva arter och effekter av dessa. BirdLife har hoten från invasiva arter som ett av sina viktigaste arbetsområden. Dessa arter har stora effekter på många inhemska arter, framför allt i sydliga länder, och i vissa fall har de lett till att fågelarter blivit utrotade. Problemet kan förväntas växa i framtiden med ett varmare klimat. Föreningen arbetar i samverkan med jägarorganisationer och myndigheter för att motverka bl.a. predation av mink på den hotade skräntärnan och andra kustlevande fåglar.

BirdLifes marina program har haft stora framgångar under senare år. Bland annat har man utvecklat metoder för att minska bifångster av albatrosser vid långlinefiske, vilket lett till upp till 95 procents minskad dödlighet vid vissa fiskemetoder. Arbeten för att motverka bifångster av fåglar har utvidgats och på prov

testats i vissa typer av fiske i Östersjön. Fiskets inverkan på fåglar i Östersjön är dock ofullständigt känd. För ett antal år sedan förbjöds fiske med drivgarn, vilket tidigare var en mycket stor dödlighetsfaktor för grisslor. Under 2015 kommer en webbdatabas att tillgängliggöras som visar omfattningen av bifångst i olika hav.

Flera partnerorganisationer bidrar idag med data från satellitföljningar av fåglar. Dessa data kan på ett helt nytt och effektivt sätt användas för att identifiera och skydda marina områden viktiga för olika arter. Föreningen medverkar i detta arbete genom studier av skräntärnans habitatutnyttjande och flyttningssvårigheter. Arbetet med att skydda fler marina områden pågår runt om i Europa och vi har agerat för att så sker även i Sverige. Bland annat behövs ökad skydd av utsjöbankar som är under hot av inte minst vindkraftsetableringar. Flera av utsjöbankarna i Östersjön är globalt värdefulla och utgör hemvist för stora antal övervintrande alffåglar och tobisgrisslor.

Ett nytt EU-direktiv, som handlar om havsplanering, ska se till att skapa en effektiv och hållbar användning av våra hav. Processen sker både inom länder och, där havsområden delas, mellan länder. Föreningen medverkar i denna process och har bland annat påtalat behovet av stärkt områdesskydd och minskade föroreningar som betydelsefulla åtgärder i ett förbättrat skydd för kust- och havslevande arter.

BirdLife håller på uppdrag av EU på att ta fram åtgärdsplaner för hotade arter. Åtgärdsplaner för svärta och strandängsvadare är sådana som nu står i tur, och föreningen kommer att medverka i dessa arbeten.

Fågelintresse

Åtminstone 18 300 fågelräknare deltog i årets Vinterfåglar In på Knuten. Täckningen i media var som tidigare mycket stor med intervjuer och artiklar i de flesta större tidningarna, radio- och TV-kanaler. Evenemanget går som på räls och är till stor nytta

för att rekrytera nya medlemmar. Engagemanget är väldigt stort bland allmänheten, och under perioden får vi massor av frågor både via e-post, Facebook och på telefon. Informatör, redaktörer och vår "VIK-general" Staffan Müller har bråda dagar.

Under ett par veckor guidade volontärer från framförallt Falbygdens och Skövde fågelklubbar vid Trandansen vid Hornborgsjön. Guidningarna har på ett förtjänstfullt sätt administrerats av makarna Evy och Jan Blom. Vidare har föreningen deltagit vid Trädgårdsmässan i Älvsjö. Även där tog vi hjälp av volontärer, från nätverket Rapphönan. För de som hjälper till är Trädgårdsmässan en tuff uppgift. Parollen har givetvis varit *Fåglarnas trädgård*. Eva Stenvång Lindqvist höll tillsammans med Niklas Aronsson flera föredrag på temat under de fyra dagarna.

Ett 60-tal fågeltorn deltog i Fågeltornskampen i början av maj. I den inofficiella landskampen med Finland drog finnarna som vanligt det längsta sträcket. Ytterligare fler aktiviteter genomfördes regionalt och lokalt i samband med Fågelskådningens dag.

Volontärverksamheten ökar i omfattning, om än långsamt. För första gången har vi haft två volontärer som hjälpt till vid både försäljning och i trädgårdsarbete vid kansliet och Naturbokhandeln. Det är en liten men viktig milstolpe för att fortsätta att ta hjälp av frivilliga i föreningens arbete. Den typen av volontärarbete skapar tid som i sin tur är pengar och bidrar till ökad trivsel.

Under fem veckor guidade volontärer från olika delar av Sverige vid Öland södra udde. Gästande turister fick titta på allt från sälar till storskarvar och havsörnar i de uppställda tubkikarna. De aktiviteter som görs under konceptet "Fåglar är fantastiska" är mycket uppskattade av dem som inte är vana att titta i tubkikare. Många utländska besökare blir begeistrade och är förvånade över att det är gratis!

Falsterbo Bird Show arrangerades för sista gången på Ryttsstadion i Falsterbo. Från och med nästa år kommer "showen" att hållas till vid Falsterbo Strandbad som ligger en knapp kilometer

Föreningens volontärer mötte allmänheten – bland annat vid Ottenby under en stor del av sommaren. FOTO: LOTTA BERG

"Ungdomscamping" i samband med Falsterbo Bird Show hösten 2014. FOTO: LINUS HEDH

från Ryttsarstadion. Omfattningen var ungefär lika stor som förra året, medan de naturpedagogiska dagarna under torsdagen och fredagen lockade fler än tidigare. Anette Barr administrerade de två dagarna under en ganska hård press – det är en utmaning att sköta logistiken när skolklass på skolklass "knackar på" vid ingången men det hela blev en succé. I övrigt bjöds ett varierat föredragsprogram, och de olika biologiska föreningarna guidade inom sina specialområden i omgivningarna. Den så kallade Live-skådningen är mycket uppskattad liksom Björn Malmhagens ringmärkningsguidningar. Inte långt efter kommer hans "fågelbingo". Christopher Magnusson från Falköping och Eva Stenvång Lindqvist från Stockholm hedrades som Årets fågelskådare respektive *Silvertärna*.

Även Euro Birdwatch första helgen i oktober blev en publik framgång. Dessutom sammanföll evenemanget med bra flyttväder, och totalt rapporterades under helgen cirka 2 miljoner fågelindivider!

Ungdomskommittén bestod 2014 av sex personer (Hanna Berg, Anton Castelius, Emil Lundahl, Harald Ris, Max Olsson och Andreas Wernersson). Under året hölls fyra möten via telefon och ett fysiskt i Falsterbo i september. Verksamheten under året bestod av ett sommarläger på Öland som lockade tolv deltagare i åldrarna 10–18 år, varav två tjejer. Under tidiga hösten anordnades en "Ungdomscamping" i anslutning till Falsterbo Bird Show. Campen lockade elva deltagare i åldrarna 16–19 år. Facebooksidan "Ungdomsskådare" lever vidare och har i nuläget 118 medlemmar, där i stort sett samtliga är svenska fågelskådare under 25 år.

Under flera år har vi samlat in pengar med hjälp av pins. Un-

der 2014 samlades drygt 300 000 kronor in, och det är en viktig del av finansieringen av Fågelintressekommitténs verksamhet. I sammanhanget får föreningen passa på att tacka alla som hjälper till, såväl enskilda som föreningar, och inte minst ett antal naturum runt om i Sverige.

Information och publicering

I samband med årsmötet presenterades föreningens nya logotyp som bygger på den gamla vapenskölden men som har fått ett mera modernt utseende.

Under året gavs sex innehållsrika nummer ut av *Vår Fågelvärld*, för övrigt den 73:e årgången. Nr 1/2014 var ett temanummer om BirdLife International. Föreningen är så kallad *Species Champion* för apörnen som finns på Fillippinerna, och om denna fanns ett längre reportage i nr 4. Ett populärt inslag var de beskrivningar av konstgjorda backsvalebon som fanns i nr 5. Under året har även en digital version av *Vår Fågelvärld* tagits fram. Denna kan numera läsas på nätet av de som valt detta alternativ. Hittills har andra halvan av 2014 års nummer lagts upp.

Av *Fågelvännen* gavs fyra nummer ut och även *Ornis Svecica* utkom på sedvanligt sätt. Årsboken *Fågelåret* gavs ut för 22:a året.

Under året gavs ingen ny bok ut i egen regi, men vi medverkade vid Bokmässan i Göteborg, där vi från Trädgårdsscenen höll åtskilliga föredrag på temat *Fåglarnas trädgård*.

SOF:s hemsida fick under sommaren en ny adress, www.bird-life.se, och fortsatte att utvecklas under året. Den är idag en snabb nyhetsförmedlare och även på andra vis en levande webb-plats. Bland annat publicerades det under året nästan 300 nyhetsartiklar och notiser. På Ölands södra udde informerade förening-

Barnaktiviteter vid Falsterbo Bird Show 2014. FOTO: P-G BENTZ/STURNUS.SE

en som vanligt om fåglar, fågelstudier och fågelskydd i Ottenby Naturum. Liksom tidigare år fick *Vinterfåglar Inpå Knuten* ett mycket stort massmedialt genomslag.

Även vår verksamhet på Facebook fortsätter att utvecklas. Föreningen har flera sidor och grupper som vänder sig till olika kategorier av fågelintresserade. Störst är Ottenby Fågelstations sida med 6 352, Fåglar Inpå Knuten med 5 988 och föreningens egen sida med 5 971 läsare. Mycket uppmärksammas är även Vår Skådarvärld med 3 028. I övrigt finns sidor för Samarbeta för mer lärksång, Falsterbo Bird Show, Naturum Ottenby, Avi-Fauna, Naturbokhandeln, Fåglarnas trädgård, Vår Fågelvärld och Ungdomsskådare.

Kansli, medlemservice och lokalisering

Föreningens kanslifunktion finns på Stenhusa Gård i Stenåsa på Öland. Här sköts all medlemservice och administrationen för föreningen och våra dotterbolag. På Stenhusa Gård finns också vår egen butik – Naturbokhandeln som i butiken, genom postorder och över nätet säljer främst kikare och böcker. Vår verksamhet är annars utspridd över landet. Förutom i Stenåsa och vid Ottenby Fågelstation på Öland har vi haft personal som arbetar från Södra Sandby i Skåne, Kalmar i Småland, Halmstad i Halland, Torslanda i Bohuslän, Västerås i Västmanland samt i Lidingö, Stockholm och Uppsala i Uppland.

Vid SLU:s bibliotek i Uppsala finns en särskild avdelning för SOF:s bibliotek. Här finns böcker och svenska ornitologiska tidskrifter.

Medlemsutveckling

Under året ökade SOF:s medlemstal för tionde året i rad, om än endast blygsamt denna gång. Det är med fortsatta utåtriktade aktiviteter som detta har uppnåtts där Vinterfåglar Inpå Knuten

är den viktigaste enskilda orsaken. Sammanlagt fanns vid årets utgång 16 598 medlemmar (föregående år 16 577).

Medlemmarna var fördelade enligt följande: hedersmedlemmar 6 (7), ständiga medlemmar, 142 (148), årsbetalande medlemmar 16 450 (16 422) varav 214 (226) var ungdomar och 537 (521) var familjemedlemmar. Av de under året nytillkomna medlemmarna var 41 % (41 %) kvinnor.

Av de årsbetalande medlemmarna hade 5 474 (5 534) *Vår Fågelvärld* som huvudtidskrift, 7 596 (7 462) *Fågelvännen* och 2 843 (2 905) båda tidskrifterna. Av medlemmarna var 348 (348) bosatta utomlands. Därutöver fanns 124 (122) prenumeranter. Fri- och bytesexemplar av våra tidskrifter gick till 255 (257) mottagare. *Vår Fågelvärld* distribuerades till 8 771 (8 903) adresser, *Fågelvännen* till 10 516 (10 432), *Ornis Svecica* till 1 021 (1 046) och årsboken *Fågelåret 2013* till 2 928 (3 003).

SOF BirdLife

SVERIGES ORNITOLOGISKA FÖRENING
Lilla Brunneby 106, Stenhusa Gård, 386 62 Mörbylånga
0485-44440, info@birdlife.se